List 36. **NOVICE** Tečaj XXVII.

gospodarske, obrtniške in narodne

Izhajajo vsako sredo po celi poli. Veljajo v tiskarnicijemane za celo leto 3 gld. 60 kr., za pol leta 1 gld. 80 kr., za četrt leta 90 kr., pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gld. 20 kr., za pol leta 2 gld. 20 kr., za četrt leta 1 gld. 15 kr. nov. den.

V Ljubljani v sredo 8. septembra 1869.

Gospodarske stvari.

Delavci na kmetijah.

Delavci na kmetijah so ali domača družina, to je, otroci in bližnja žlahta, ali so posli, ali pa najemniki.

Posestvo, kjer ni čez 1 oral polja, ne čez 1 oral vinogradov, in kjer šteje domača družina 4—5 delavnih ljudí, ne potrebuje ne poslov, ne najemnikov, ne delavne živine, ne oratajev; taka družina more sama vse obdelati. Tukaj delavce najemati, je zapravljivost in potrata. Vendar se včasi na taki kmetiji sosedje na pomoč za vračilo pokličejo, kedar se za kako delo mudí, ki se prej v grdem vremenu dogotoviti ni moglo. To je dobro in prav, če neizmerne pijače in pojedine dobička ne snedó, kakor se v nekterih krajih tirja, pa je napačna navada.

Posestva več od 1 orala polja do pet oralov potrebujejo pa že oratajev, da se polje izorje in povleče, drugo pa domača družina opravi, če je domačih 4—5 delalnih ljudí.

Na večih posestvih je treba delalne živine, poslov, in včasi tudi najemnikov toliko, kolikor jih delo potrebuje.

Kaj je treba o tem pred očmí imeti?

O tem je treba pred očmí imeti: 1. da se ne jemlje več poslov in najemnikov, razun kar jih je za delo treba; 2. da se jemljó pridni in zvesti delavci; 3. da se delo v redu, o pravem času, dobro in prav storí; in 4. da se pridni delavci zvesto plačujejo.

Več poslov ali delavcev jemati, kakor jih je treba, ni le samo na sebi nepotrebna zguba plačila, ampak tudi delavci drug druzega motijo, da se manj storí, in taki ljudjé se dela odvadijo in ulené.

Da bodo delavci pridni in zvesti, mora gospodar svoje očí povsod imeti in bolj s svojim umom, kakor pa s svojimi rokami delati. Pa naj tudi gospodar vsa kmetijska dela sam dobro umé, in druga rokodelska vsaj toliko, da vé, kaj h kteremu delu gré, kako se prav storí, in kaj da je vredno, posebno taka, kterih vsak gospodar potrebuje, postavimo, kovaška, usnjarska itd. Gorjé mu, če reče: „tega in tega jaz celó nič ne umem“. Naj ima za vsak dan odločena dela. Ce je umen, lahko bo vedel, koliko časa kako delo potrebuje, da se lahko storí, in kako se mora storiti, da bo dobro, in to naj tirja. Če sam ne more, naj skrbí, da bo kak zanesljiv človek pri delavcih, da pridnost in zvestoba ne mine in gospodar škode ne trpí; ker ne le plačilo, ampak tudi blago se razgubí, in namesti pravega dobička celó malo ostane, in pri večkratni taki neskrbnosti gospodarstvo v zlo gré.

Ravno tako je gospodarju gledati, da se delo v redu, ob pravem času, dobro in prav storí. Vsako opravilo ima svoj čas, na kterem je včasi veliko ležeče. Gnoj v vročini ali pa v hladu na njivo voziti, velik je razloček. Deteljo, senó prej ali pozneje pokositi ali žito požeti, ni vse eno. Roj čbel zamuditi kmalu je zguba. Grozdje v suhem ali v dežji brati, ni enako. Naj se vselej tisto prej storí, kar se odložiti brez škode ali vsaj brez nevarnosti ne smé. — Dalje je delo dobro in prav, kadar je namenu ugodno. Postavimo, orataj naj orje po potrebi semena ali rastlin bolj ali manj globoko in skozi enako. Žanjice naj čisto žanjejo in najpravšne snope delajo, da se bodo lahko presušili in lahko omlatili. Mlatiči naj čisto mlatijo, in naj zrnja varjejo; kosci naj čisto kosé in grabci naj čisto grabijo, in naj grabkov ne popuščajo. Volárji, konjarji in ovčarji naj živali tako kladejo, da vsaka svoj del dobí, da se najé in da nič v zgubo ne gré. Kdor svoja opravila na vse straní pozná, vé kmalo pri vsakem delu, kako je dobro in prav.

Najbolj pa je umna rednost poglavitna reč pri delu in pri gospodarstvu, brez te nobenega prida ni. Kdor se ne drží ne časa ne reda, ne pri delu ne pri počitku, ne pri jedi, ampak se zdaj tukaj zdaj tamkaj potika; kako delo začne in ga popustí, in drugo začne a nobenega ne dodela; ali pa pravega časa za jéd nima, ampak ali zmiraj jé, ali pa v nerodnem času, ali pa vsi delavci kmalu ne, in več tacih rečí: pri taki nerodnosti ne morejo ne posli ali delavci hasniti, ne gospodar v blagostan priti.

Koliko gré poslom, koliko najemnikom plačila?

Prav za prav bi imeli pôsli in delavci toliko dobiti, kolikor jim je za živenje, to je, za živež in obleko potreba. Ali zdaj že hočejo več imeti, posebno kteri teža dela imajo. Prava taka plačila bi imeli soseskini in srenjski možje vrediti in premisliti, da vsa taka plačila poslom, delavcem, in njih živež, in seme, in kar k obdelovanju posestev gré, ne smejo polovice vrednosti pridelkov preseči, sicer kmetije ne morejo obstati, ker še davki in druga odrajtila po tem pridejo, in komaj četrt pridelkov gospodarju ostane.

Pincgavska goveda.

Goved pincgavskega plemena je že precej v naših krajih, vendar še vse premalo, posebno v krajih bolj hribovskih. Zato so kmetijske družbe nasvetovale, naj se po dvojni poti več take živine našim krajem pridobí; ta dvojna pot je ta, da se tudi lepim pincgavskim govedom premije delijo in da se nakupujejo biki tega rodú in za pleme v deželo dajó.

Naj našim gospodarjem, kteri pincgavska goveda še malo ali celó nič ne poznajo, popišemo nekoliko ta rod.

Pincgav je kraj na Salcburškem, hribovska dežela kakor naša kranjska. Po barvi so pincgavska goveda nekoliko podobna pisanemu švajcarskemu (bernskemu) rodu; skoraj da bi smeli reči, da je neka podsorta teh švajcarjev; barve so rujavo-rdeče, z belo progo po križu, včasih pa ima tudi bele lise po životu, vzlasti na čelu, trebuhu in nogah; života je krepkega, čela širocega in kratkega, širocih prs, reber lepo obokanih (velbanih), nog kratkih in močnih, rep jim je visoko nastavljen. — Živa teža kravam je okoli 7 do 8 centov, bikom pa tudi 10 centov in še čez.

Dobrih lastnosti ima ta živina veliko. Te-le so:

Pincgavska goveda so zdrave in trdne nature, ki se ne brigajo za grdo vreme in bolj ostro podnebje (klima); v klaji niso kočljiva, ampak zadovoljna tudi s slabejo postrežbo in manj klaje, pri vsem tem pa so pincgavske krave dobre mlekarice; klajo, ki jim jo daš, povrnejo ti z obilim mlekom. Pred nami leží natanjčen zapisnik, koliko mleka se je namolzlo od več pincgavskih krav leto in dan na grajščini v Strasnicah, in iz tega zapisnika razvidimo, da se je počez namolzlo od njih po 1500 bokalov na leto. To pa kaže, da so dobre mlekarice, in veliko mleka in dobrega mleka, to je gotovo prvo, kar zahtevamo od krave, in tem raje imamo tako kravo, čem manj jej damo klaje.

Sicer pa se dá pincgavska živina tudi precej dobro izpitati (odebeliti), in to, da so mesarjem všeč, je druga dobra lastnost.

Tretja dobra lastnost pa je ta, da so voli za vprego posebno pripravni.

Po takem ima ta živina vse tri lastnosti, ki jih gospodar zahteva od goved.

Najbolj pa je zavoljo gori popisanih lastnosti in ker je domá v planinah, za hribovske kraje zato posebne hvale vredna, ker je trdne nature in tudi z bolj pičlo klajo zadovoljna.

Ali dostaviti moramo to, da taka je le goveja živina pravega pincgavskega rodú, ne pa mešanica, ki je na pol pincgavska, na pol pa kakega druzega malopridnega plemena. Zato nam je treba goved čiste pincgavske krví; zato iščejo kmetijske družbe čistih pincgavskih bikov, da se po njih zboljša naša domača živina. V 5. rodu, ako s pravim pincgavskim bikom gospodar pari domačo tako, da od tega bika narejene junice (poldrugo leto stare) pari s pravim pincgavskim, dobí že čisto pincgavsko krí.

Zgodovinske stvari.

Črtice o vojaški granici.

Zdaj, ko se po časnikih toliko piše o razpuščenji graničarjev iz dosedanje vojaške uredbe in zveze, in ko sta se dva polka že razpustila, zdi se nam — piše „Domov.“ — primerno, povedati kaj o tej ustanovi.

Prvega sledú te vojaške naprave moramo iskati v dôbi Ferdinanda I., kteremu je njegov svak in na Ogerskem prednik, Ljudevik II., v varstvo izročil Dalmacijo in Hrvaško, v kteri namen mu je ponudil tudi Senj in več druzih trdnjav v tistih krajih (na. p. Liko, Jajco).

Ferdinand si je preskrbel potrebnega denarja, je posedel s svojo vojaščino omenjene trdnjave in Turke večkrat močno potolkel. Vsled vojsk je bila pridobljena dežela skor brez ljudí; za tega del jo je prepustil Ferdinand srbskim begunom in katoliškim Hrvatom s tem pogojem, da imajo braniti deželo, ki jih redí, zoper Turke.

Ti novi stanovalci ob turški meji niso plačevali davkov, pa bili zavezani skoz in skozi vojaško službo opravljati.

Nekteri izmed njih so dobivali od Avstrije nekaj plače, drugi so brezplačno služili. Med vseljenci so bili tudi beguni iz Bosne, Uskoki imenovani; ti so se, pod istimi pogoji, kakor uni, vselili unkraj Kolpe, v okraji Žumberškem (Sichelburg). Al, ker so ljudí napadali in ropali, moralo se je na-nje paziti, ter so jim zarad javne varnosti odkazali kraje zad za Senjem, kteri so bili malo da ne zapuščeni.

Granica Karloviška, Varaždinska in Banaška je postala vojaška l. 1589. vsled tega, da se je dovolilo mnogim Morlaškim rodovinam ondot vseliti se, zlasti pa potem, ko se je bilo vselilo veliko kristijanov došlih iz male Valahije; tem je Ferdinand II. prepustil 70 zapuščenih gradov med Kolpo in Uno.

Rudolf II. jim je podelil versko svobodo ter oprostil jih davkov; naložil pa jim dolžnost, zemljo obdelovati in mejo proti Turkom braniti. Že od leta 1707. se bere v zgodovini o nekakošnem graničarskem polkovniku, kteremu so bili podložni stotniki, poveljniki in konjiki.

Tako se je ustanova vojaške granice zmirom bolj razvijala. Leta 1652. se je štelo že čez 8800 stanovalcev. Leta 1687. se je vselilo tam 4000 Srbov, in so vživali enake pravice, kakor prvotni prebivalci. Po Karlovškem miru so posedli oni pridobljene okrajine, ktere so bile vsled vojsk brezljudne; tako na pr. so se lotili obdelovati sedanji Banat in slavonsko vojaško granico Srbi, ki so bili ubežali iz Turčije. Tako se je naredil poleg okrajev Varaždinskega, Karlovškega in Banaškega Slavonski okraj, kteri se razprostira poleg Save, Maroše in Tise. To poslednjo deželo sta administrovala dvorsko vojno svetovalstvo in dvorna kamora na Dunaji.

Leta 1793. je ukazal Leopold I., da naj se združi Varaždinska granica s civilno Hrvaško; toda se ta ukaz ni izvršil, kakor tudi ne sklep cesarja Leopolda II., po kterem je imel postati Senj že takrat to, kar je še le letos postal, svobodno kraljevo mesto.

Graničari so se za trdno po vojaško uravnali še le za vojsk zarad dednega nasledstva. Pričel je to uredovanje leta 1746. general Sasko-Hildburghausen-ski, kteri je naredil v Karlovškem okraji 4 polke infanterije in en polk huzarjev; v Varaždinskem dva polka infanterije in en polk huzarjev.

Ban grof Bathyany je o istem času 2 polka infanterije in 1 polk huzarjev v Banatu uredil, in 1750. leta je napravil general Engelshofer v Slavoniji tri polke infanterije in en polk huzarjev.

Leta 1760. se je Erdeljska vojaška granica, ktera se je bila po 90 letih svojega obstoja že razpustila, zopet ustanovila, in leta 1765. se je naredila vojaška meja v Banatu, ki je obsegala tudi 14. graničarski polk.

Leta 1769. se je vpeljal nemški poveljni jezik.

Leta 1780. so se odpravili huzarski regimenti. Leta 1798. so dobili polki številke v aritmetičnem redu 1 itd. Od tistihmal so morali hoditi graničari v vojsko.

Znanstvene stvari.

Sporočilo

o V. občnem zboru Matice slovenske.

v Ljubljani 2. septembra 1869. l.

Po sv. maši, ki so jo v stolni cerkvi ob 8. uri služili preč. gosp. dr. Janez Zlatoust Pogačar, stolni dekan in odbornik Matičin, zbralo se je okoli 60 Matičarjev v

čitalničini dvorani. Skupščino je vodil gosp. dr. E. H. Costa, družbin prvosednik. Pričujoči so bili izmed ljubljanskih odbornikov gg. dr. Jan. Bleiweis, dr. Jernej Županec, Anton Lésar, Ivan Vilhar, Luka Jeran, dr. Fr. Papež, dr. Jan. Zl. Pogačar in Luka Svetec; izmed vnanjih pa gg. Fr. Erjavec, Jurij Grabrijan, dr. Rad. Razlag, dr. Jož. Ulaga in dr. Jož. Vošnjak.

1) Kmalu po 9. uri se prične zborovanje. Gospod prvosednik nagovorí skupščino blizo tako-le:

„Slavna skupščina! Častiti društven odbor je po odstopu prvega predsednika slovenske Matice, slavnega gospoda dr. Lovro Tomana, mene poklical na častno mesto prvosednika in jaz sem prevzel to nalogo s trdno voljo, po vsi svoji moči delati za blagor in slavo našega prevažnega društva. Ali nikakor nisem prezrl, da vsak drug odbornik bi bil sposobnejši za to mesto, ktero sem tedaj nastopil le začasno, prepustivši v prihodnji odborovi seji vodstvo Matice drugemu izvoljenemu predsedniku. Ta sklep potrjuje žalostna prikazen, da najiskrenejše prizadevanje in najnesebičnejša volja ne brani lažnjivih napadov ne samo iz tabora nasprotnikov, ampak tudi od strane tistih, ki se imenujejo „naše prijatelje“.

Kaj je naše društvo delalo, končalo in vpeljalo v minulem društvenem letu, in to v duševnem, znanstvenem in slovstvenem, pa tudi v finančnem obziru, bo slavna skupščina sprevidela iz obširnega tajnikovega sporočila, na ktero posebno pazljivost častih členov obračam. Razvideli boste, da je Matica tudi v preteklem letu lep korak naprej storila, zato tukaj očitno hvalo izrečem vsem sodelalcem, posebno pa častitim odbornikom sploh in našemu neutrudljivemu tajniku g. prof. Lésarju, ker za komaj imena vredno nagrado na vse strani izvrstno dela v prid slovenske Matice in je v pravem pomenu duša njena — in pa varčnemu gosp. blagajniku g. dr. Jerneju Zupancu.

Kakor pa povsod, tako se tudi pri Matici veselim dogodkom družijo žalostni. V svoji sredi pogrešamo danes dveh odbornikov, iskrenih rodoljubov, ktera je nemila smrt vzela naši družbi. Matice podpredsednik preč. gosp. stolni prošt Anton Kos in odbornik Dragotin Šavperl sta vzeta slovenski Matici in naši domovini, in težko bo jih namestovati.

Ravno tako obžalujemo z našimi severnimi českimi brati, da, z vsemi Slavjani in z vsem učenim svetom vred smrt veleslavnega našega častnega uda, Jana Purkiné-a, profesorja na praškem vseučilišču, ki je slovel ne samo kot prvi fiziolog, ampak tudi kot izvrstni národni pesnik in zvest političen značaj.

In ker ravno se menimo o žalostnih zgubah vsled smrti, naj se tudi spominjamo nenadomestljive zgube sestrice naše, slovenske Matice v Turčijanskem sv. Martinu, ki jej je došla po smrti mnogozasluženega slovaškega mecena, biškupa Mojze, prvosednika isti Matice.

H koncu mi ostane le še izreči željo, naj si slovenska Matica — edina djanska zveza vseh Slovencev in tako izgled zaželene Slovenije — pridobi še mnogo in mnogo prijateljev, duševnih in materijalnih podpornikov v blagor našega naroda, in v prid domovine!“

Po ogovoru naznani gosp. prvosednik čitalničino vabilo k „Besedi“, ki jo na večer napravi gg. matičinim družbenikom na čast, ter naznani, da so dosedaj tiskane pôle matičinih knjig na ogled položene na mizi, da jih ogleda, komur je drago.

2) Na to bere tajnik sporočilo o odborovem delovanji v preteklem društvenem letu. Glasí se tako-le:

Slavna skupščina!

Preteklo je peto leto matičinega delovanja; treba je toraj odgovor dati in slavni občni skupščini sporočati o vsestranskem vspehu prevažnega in prekoristnega našega društva, da razvidi, koliko sadú za slovenski narod so obrodili darovi, položeni na oltar naše domovine.

Družbenikov je to leto Matici prirastlo . .	140
med kterimi je ustanovnikov	10
glavni vpisovalni knjigi je zadnja številka . .	1633
lani osoré jej je bila	1493

Od tod toraj prirastek za 140 udov; ker jih je pa od začetka do letos ali odstopilo ali pomrlo 151, zato Matica sedaj nima prav 1633 družbenikov, ampak samo 1482.

Odbor in njegovi odseki so tudi letos jako marljivo delali:

Odbor je imel tri seje, in to:

XII. 15. oktobra 1868. l.
XIII. 11. marca 1869. l.
XIV. 24. junija 1869. l.
XV. pa bode imel po tem občnem zboru, da se po dovršenih volitvah precej ustanovi in razdeli v odseke, ki mu jih nakaže opravilni red, kteri se danes sklene.

Mnogih sej, ki so jih imeli odseki, menda ni treba naštevati.

A dolžnost me veže, slavni skupščini objaviti, da je odbor izmed svoje srede zgubil dva izvrstna moža, kterima je srce vroče bílo za národ in domovino slovensko; umrla sta prav nenadoma vsem pravim rodoljubom na veliko žalost in domovini na škodo: preč. gosp. Anton Kos († 10. dec. 1868. l.), stolni prošt, škofov véliki vikarij, deželni poslanec kranjski in deželni odbornik, ki je tri leta bil Matici podpredsednik. V zadnjem trenutku svojega življenja se je še Matice spominjal ter jej 8. decembra 100 gold. volil za darilo; in Dragotin Šavperl, kaplan v Laškem trgu, tudi iskren domoljub.

Zato bode slavna skupščina danes volila 12 odbornikov, in sicer prvih 10 na štiri leta, poslednja 2 pa le na tri leta, ker stopita na mesto umrlih, 1868. leta voljenih.

Za preteklo leto dobé Matičarji — kedaj, tega danes ne morem še povedati, ker se ne dá določiti, kedaj tiskarna dovrší natiskovanje — naslednje knjige:

1. „Letopis“, jako obširen, morda blizo 30 pôl, združen s „sporočilom o Matičinem delovanji“. Sklenjeno je sicer bilo, da se mu pridruži tudi „koledar“ za 1870. leto; a slutiti je, da odbor, ki se snide po občnem zboru, prekrene ta sklep, in to iz dveh vzrokov; prvič, da se pomnoží „letopis“, kteremu je došlo in še obetano mnogo tvarine in drugič tudi iz ozira na želje mnogih Matičarjev pri dosedanjih občnih zborih in nekterih odbornikov samih.

2. „Vodnikove spise“, njegove pesmi z gosp. Levstikovim komentarom, njegov natančen življenjepis (če se dovrší o pravem času) in nekoliko imenitnejših njegovih prozaičnih spisov; tudi ta knjiga utegne narasti do 30 tiskanih pôl.

3. Tri zemljovide iz Köke-jeve kamnotiskarnice na Dunaji, in sicer: a) obe zemeljni obli, b) Evropo, in c) Avstrijo.

4. „Fiziko“ po „Schödlerjevi knjigi prirode“ s podobami v g. Iv. Tušekovem prevodu, ki bode brž ko ne štela nad 12 pôl.

5. Konečno naj omenim še knjige, ki je Matica letos na svetlo dá, a ne razdelí med družbenike, in to je: telovadbina knjiga, slovenskemu narodu potrebna zato, ker se v šole vpelje telovadba. Ta knjiga, ktero Matica le podpira, da se izdade, pride toraj samo na prodaj, in pričakovati je, da jej povrne stroške.

*

Odboru pa ni bilo samo mar skrbeti, da Matica letos obrodí lep sad na slovstvenem polji, ampak gledal je tudi v prihodnost ter naravnal pot, po kterem drugo leto kmalo dospè do rokopisov, da se tiskanje društvenih knjig lahko dovrší do konca društvenega leta.

Vspeh tega odborovega truda je ta-le:

1. V rokah imamo rokopis prve polovice Koseskijevih poezij, do sedaj še nikjer natisnjenih; druga polovica njegovih poezij, v „Novicah“ zunaj ene same („Nemškutar“) natisnjenih, nam dojde kmalu.

Morda slavni skupščini ne bode nevšeč, ako jej iz g. Koseski-jevih pisem navedem nekoliko stavkov: 7. julija piše med drugim to-le: „Ne zamerite mi, slavniga družtva prečastiti gospodje, de Vam tako pozdno odgovorim na pismo Vaše prijazno 16. okt. 1868. l.“ — Duh je sicer voljan, al meso sedemdesetletnega pesnika v Trstu je, žalibog! jako oslabelo. Telesnim slabostim pridružuje se v duhu plahota, pred tako častito gospodo stopiti s praznimi rokami. Tudi sedaj ne pošiljam mnogo, al „nekaj maliga vonder le“, obetam pa v prihodnji čas še marsikaj Vam poslati, „ako Bog dá i sreča junačka“. Pred vsem mi dovolite, da se držim starih oblik; rajši umolknem, nego se poprimem novih. „Vse naj tedaj ob starim ostane, tako kakor sem pisal.“ — Morda bi boljše bilo, z izdavo prve pošiljatve čakati druge, kajti obe daste še le vidno knjigo, toda to prepuščam častitemu društvu. Vprašali ste me, koliko nagrade zahtevam za svoja dela. Da se izognem vsakemu takemu vprašanju, odgovarjam, da nič ne želim, še manj pa kaj zahtevam, ampak plačilo moje je, kar pové véliki pesnik z besedami:

„Ich singe, wie der Vogel singt,
Der in den Zweigen wohnt,
Das Lied, das aus der Kehle dringt,
Ist das, was mich belohnt.“

Kar bi rad imel, to sta dva ali 3 izstisi izišle knjige, zraven tega pa in to v prvi vrsti blagovoljnost drage Slovenije, ktero vedno nespremenjeno ljubim ves čas svojega življenja“.

V pismu od 29. julija 1869. leta pa med drugim piše tako-le:

„Bodi mi v pervi versti dovoljena priserčna zahvala za vse z listom častitim 18. julija t. l. meni poslane knjige. Žalibog, de izreči ne morem tako dostojno, kakor bi se htelo, hvaležnosti, ki se v sercu mi snuje. Z besedo golo tega ne dosežem; taka dobrota terja znake vidljive. Nakloni mi tedaj prihodnost, kar ovira sedanjega časa nezgoda. Pismu temu priložim doveršeno pravlico „Mazepa“. Dobila je v tretjem oddelku 12 novih osmerk, tedaj 96 stihov. — S tem stopi za naprej ta pesem iz mojih misel. Bog daj, de vgodi in živo slovensko zadene. Sedaj mislim najprej „visoko pesem“ do konca speljati. V „Novicah“ sta natisnjena bila le dva odlomka. Po izvirni namembi jih tedaj ostane še šest enako dolzih pesniškemu otesavanju prepuščenih... Potem še le nastopi poglavitno moje delo, o kterem se bo govorilo, kadar bo vdarila ura namenjena, ura ugodna. V obziru izdavanja mojih pisanj prepustim sleherno vsako presodbi častitega družtva. Samo oblike imajo stare biti, kakor so jih rabili serčno in živo spoštovani učitelji moji“.... Naštevsi pesmi, ki jih še pošlje Matici, sklepa pismo z besedami: „To je vse, kar imam. V istini mala reč, trohica, bilčica, nič! O ti senčici se moja ošabnost gotovo ne bo napenjala. K temu bi se htelo bolji klaje — — mlade, cvetne, zelene detele!“ — Toliko o Koseski-jevih poezijah. (Konec prih.)

---

* *O pregovorih in prilikah sosebno slovenskih* — tako se glasí zanimivi članek, ki ga v slovenskem jeziku nahajamo pisanega od prof. Vil. Urbasa v letošnjem sporočilu c. k. više realke goriške, iz kterega bodemo prihodnjič vzeli nekoliko odlomkov. Temveč pa nam je dobro došel ta članek, ker v letošnjih šolskih sporočilih so vkljub glasovitemu §. 19. slovenski spisi — bele vrane.

Národne stvari.

Najimenitniša slovenska národna pesem mitičnega zadržaja.

Spisal Davorin Trstenjak.

II.

Po strahovitem oblačnem svetu, v kterem divjajo bliski (polkonji), hudi viharji (pesoglavi), se kotajo ogromni oblaki (veliki ljudje — veleti, giganti), ropoče toča — tice z železnimi kljuni in parklji — Harpije — ktere enako grški Gorgoni *) „z pogledom otrovajo“; — tulijo in rjujejo bore (zveri si kralja držeče), pridemo v mirniše kraje, — v šesto deželo. Naša pesem pravi:

V šestič piska zaroží,
Šest' služabnik tu stojí.
Kaj se, kaj se po svet' godí?
Nam razloži služabnik ti.
Jaz pridem iz šeste dežele,
Kjer gospodarjo modre glave,
Skrivnosti pretuhtujejo,
Sivobradci znajo govorit,
Kakor bi rož'ce sadil,
Njih bi zmiraj lahko poslušal,
De b' ne jedel in ne pil.

Kam bi postavili šesto deželo? Jaz mislim v zvezdnati svet. V tej deželi gospodarijo modre glave — sivobradci, toraj: stari očaki. V nobenem drugem mitu ne nahajam sličnih idej, nego v staroindijskem. V zvezdah („maghâh“) prebivajo „pitri“, kar se vjema z lat. patres, slov. pitari, redniki, die Ernährer, nemški: Väter.

To so duše umrlih očakov. V indijskih knjigah se „pitri“ — očaki imenujejo prebivalci „armanda“, to je neskončnih nebes; imajo priimek: bistroumni, dobrodejni, blaženi, in njihova prebivališča se velijo: pitriloka = patrum loca, večkrat se ednačijo z zvezdami (*glej: Taittiriya Ar. VIII. 8, Taittiriya Brâhmana III. 1. 8*). Ne samo v slovenskih narodnih povestih, nego tudi v nemških najdemo, da so nazori in namisleki o dušah umrlih in zvezdah med seboj v ozki zavezi, da se duše po smrti v zvezde spremenijo. Te nazore najdemo tudi pri Rimljanih (*Plin. II. 8.*) in pri Grkih (*Aristophanes Pax. v. 832.*). Sivobradci — modre glave so toraj: umrli očaki, ktere si je mislil vsak narod, in tudi imel po svoji zgodovini. Naša pesem nas peljá v sedmo deželo:

V sedmič piska zaroží,
Sedm' služabnik tu stojí.
Kaj se, kaj se po svet' godí?
Nam razloži sluga ti!
Jez pridem iz sedme dežele,
Kjer junacje kraljujejo.
Koder kol' po svet' gredô,
Junaške pojejo, godo;
Nič jim pretežko ni
Si zaslužit kaj časti.

---

*) V prvi sestavek se je vrinila tiskarska pogreška; namesti Graciam beri Gorgam. Pis.

Kamor doseže kol morje,
Njih bandera se primolê:
Svetinje jih spremljajo,
Pred nesrečam' varjejo.

Ako smo v šesti deželi našli prebivališča umrlih modrih očakov, najdemo v sedmi umrle junake, viteze, hrabre vojščake, v znamenje, kako čestit stan je bil pri starodavnih Slovenih — vojaški stan. Le staroškandinavska mitologija ima slične nazore. Po tej Einheriar „die abgeschiedenen Helden", kakor J. Grimm tolmači, obdajajo Odina v Wallhalli „und treiben dort ihre Kampfspiele".

Sedma dežela je toraj domovina luči unkraj zračnega prostora — v nebeškem neskončnem prostoru, kjer vladate svitloba in luč kot neodvisna — od svetlečih solnčnih teles — samostalna večna moč.

V osmič zapiska, zaroži,
Ena ptica priletí,
Kaj se, kaj se po svet godí?
Razloži nam ptica drobna ti!
Jaz pridem iz osme dežele
Kamur odtod nihče ne gré.
Divice, kakor tud žené
Same brez mož kraljujejo.
Njih lepoti je vse krotko.
Bodi si zver, ali kar živó.
Njih dežela: Kolobocia,
Z zlatimi hrib' ograjena,
Po zlatim pesk' vode tekô,
Rožce božji duh dajo.
Ko b' kdo 'tel dežel' vzeti
Bi mogel umret brez milosti;
Viši z neba bi blí na pomoč.
Potrjenje mirù ti dam pisano
S čisto krvjo podpisano,
De v Čari gori ni zbrisano.

Ker iz osme dežele ne pride sluga svitlega gospodarja, temoč drobna tica, to je znamenje, da ta dežela ne spada več pod oblast svitlega gospodarja, temoč najvišega boga.

Tako se potrjuje Helmoldovo sporočilo: „Slavi inter multifaria Deorum numina non diffitentur unum Deum, in coelis caeteris imperitantem, illum praepotentem caelestia tantum curare". Isto sporočuje tudi Prokop. Divice in žene, ki brez moža v osmi deželi kraljujejo, opominjajo nas na grške Amazone, ktere najdemo v družbi bežice Athene — boginje nebeške vedrine in svitlobe, kterih prvotni značaj pa je pozneje zeló pokvarjen. Naša pesem pa tudi nam pové, da je divičji in brezzakonski stan pri starih Slovencih bil povišan še nad junaškim stanom. Te divice bi jaz primerjal nemškim „Schwanjungfrauen", sâligen Fräulein, Valkyriam, belim ženam slovenskih narodnih povesti, staroindijskim Apsararasam — to je „nevidljivim" po Weberovem tolmačenju, ali, kakor Schlegel tolmači, „die in den himmlischen Gewässern Wandelnden. Nekteri basnoslovci v njih spoznajo: osebljene svitle megle. Te nebeške divice stanujejo v Kolobociji, slovensko poznamovanje za nemški: Scharaffenland, Engelland, Insel der Seligen. Ta dežela je z zlatimi hribi ograjena, pod zlatim peskom vode tekô, rož'ce božji duh dajô. V tej deželi je: čarja gora (Zauberberg). Ker podobo hriba ali gore v indoevropejskih mitih vidimo predstavljena nebesa, ter tudi čarja gora, dežela Kolobocija druzega ne pomenja, — ona je steklena gora poljskih narodnih povesti enaka nemškemu: Glasbergu, na kterem stojí zlat grad, je domovina Schwanjungfrav, polna najlepših cvetočih zelišč, napolnjena s čudovito svitlobo, do ktere je le mogoče priti s pomočjo medvedovih krempelj, kakor poljske in litevske narodne povesti sporočujejo (*glej: Woycicky Klechdy II., 134. 135. Knjalowicz histor. Litw. I. 5. 140.*). Tudi po nemških povestih se do Glasberga pride skoz deželo vetra, solnca in meseca s pomočjo kurje koščice. Čarja gora je toraj svitlo-modri nebeški obok nad oblačnim svetom. Zakaj se ta dežela veli Kolobocia, Kolbocia ni mi znano. Kolbocia pomenja v slovenščini tudi nerazumljiv jezik, v litevščini pa pomenja: kolbe, kelbe, govor, kolbeti, govoriti. Ali se ne bi dalo misliti, da so sorodni Litevci v azijanski pradomovini stanovali v srečnišem in rodovitnejšem kraju, kakor Sloveni? To preiskavo prepuščam bistroumnišim starinoslovcem.

(Konec prihodnjič.)

Prislovice in reki iz Istre.

(Zapisal J. Volčič.)

Gusta selja (selitba) i gusta ženja (ženitba) malo valja. — Ča je baba nabrala, to je unuka razdrla. — Vsaka tikva na svojem grlu raste (vsak ima svojo misel). — Pusti kuću goreću i nastoj (adsiste) ženu rojeću. — Nedaj mi Bog živemu u zemlju, ni mrtvemu spod nje (nedaj mi Bog nenaravski umreti, ili po smrti imeti slabo ime — biti vukodlak — kudlak). — Blazi ti slugo: ukazano delaj, gotovo ji. — Lěpi su obětki, neznam kakovi té biti ženitki (lepo se pripravlja za zakonsti stan, ali se nevé, kakošen bo). — Su si podobni, kako da bi jabuku razpolovil. — Sv. Ivan prvi letni dan, žito zori ali zgori. — Plače (joka se) kako streha (kadar daži). — Ki zatira stare običaje, zatari njega Bog. — Od mučanja ni pisanja ni štenja. — Devojčina kako stari opančina (nepoštena). — Sunce sviti daž hodi, slěpari se ženu. — Kada pride mesec maj, pita je li u kući kaj. — Lepa besěda glave ne odsěka. — Ni muhe ne pusti na njega sesti (tako ga ima rad). — Kade je gospodi s vami, je sěna i slami (popu je dobro). — Krivo stečeno ni nikdar blagoslovljeno. — Ki ruku (z darom) pruži, ruka mu se i napuni (dar se dobí za dar). — Ako je sila na vanjščini je pravica u gradu. — Ur ne brojimo, žen se ne bojimo (pijančevska). — Žito grečati, rešetati ga, da plaža pride na vrh; strojiti ga, da plaža pade skoz rešeto. — Duhovina, Geisteserscheinung, vedovina, Gespenst, Scheusal.

Vrtec lepoznanski.

Prijateljici.

Novela.

Poleg Dragoile Jarnevićeve svobodno posnel J. Levičnik.

(Dalje.)

IX.

Naglost, s ktero je odhajala Ljuboslava, odtegnila jo je tudi našemu očesu; in akoravno smo koj po odhodu jeli iskati njenega sledú, bil nam je vendar ves trud zastonj. Kakor v hipu minulo je tako že petnajst celih let, in o njej ni ne duha ne sluha. Naveličali smo se zavolj tega, dalje iskati je.

Hodimo toraj svojo pot!

Le-tá pripelje nas noter v Česko zemljo, in sicer na neko gorsko senožet, po kteri se pasejo tolste čede, in poleg kterih šaljivi pastirji v hladnih sencah polegavajo ter norce brijejo. Iz brega se vidi na daleč prostrano ravno polje. Ugodno je očesu gledati na cvetoče livade in plodne njive. Vročina poletnega dneva dela, da se danes oddaljene okolice vidijo kakor skoz modri pajčolan. Tudi dolino proti jugu pokriva nekak soparičen dim, vendar pa se dobro razloči v njej prostira-

joče se mesto, vkraj kterega stojí veliko poslopje s cerkvijo in bliskajočim se nad njo zvonikom.

Zdaj zabrenčé glasovi zvonov od stolpiča, in svečano razlega se njih dón, ter odmeva prek doline in iznad brega.

Pastirji dvignejo glave iz zelene trave, in starejši med njimi reče: „Kako bolnice pri usmiljenih sestrah v K— pogosto mrjó! Ni še zdavnej, kar so eno zakopali, in čujte! že zopet se je druga poslovila s svetom“.

„Se je že naveličala živeti, toraj se je rajši preselila v nebo“ — reče mlajši pastirček, naslonivši se z laktom v zemljo.

„E, da je tako lahko umreti, kadar se komu svet pristudi, pokazal bi bil življenju tudi že jez zdavnej figo“ — nadaljuje starec.

„Bogme, lahko je umreti, al težko živeti, moj stričnja!“ — dostavi mlajši.

„Dobro govoriš, momče“, oglasi se zdaj poleg pastirjev neka beračica, težko dihajoča in komaj stoječa, opiraje se na debelo gorjačo.

Pastirji ozró se okrog, ter ugledajo poleg sebe stati osuhlo bledo žensko, ki jih je pozdravila s hripavim glasom: „Hvaljen bodi Jezus Kristus“.

„Na vekomaj! Amen!“ odzdravijo pastirji, ter nekako preplašeni švignejo naglo na kviško.

„Brez zamere, prijatli! kako mesto je tam-le doli v podnožji gričev“ — zavpraša neprestano kašljajoča ženska.

„To je mesto K—.“ — odgovorí mlajši.

„In veliko poslopje kraj mesta?“ — zavpraša še dalje beračica.

„Samostan in bolnišnica usmiljenih sestrá“ — pravi pastir.

„Usmiljenih sestrá?“ — naglo reče žena, in zatem tiho dodá: „tedaj bi mogla tudi morebiti jez najti ondi mali prostorček, kjer mi bi bilo mirno umreti“.

Stari pastir, dovolj neobtesan in surov mož, gledajoč jo prek straní, reče: „O, umreti je na vsakem mesto pripravno; a tudi tukaj-le, ako se ti tako zdéha po smrti“.

Beračica ga žalostno pogleda; v očéh se jej bere, da jej ta odgovor ni všeč, vendar nič ne reče, ampak hrepenljivo se ozira v dolino.

„Želite morebiti tje doli?“ — zavpraša jo mlaji pastir.

„Oh! — dá, dá; al sem žejna — strašno sem žejna; noge se mi šibijo, a prsi, prsi....“ — in zopet težko zakašlja.

Mladi pastirček seže v svojo torbo, vzame iz nje tikvico (bučno čutaro) z vodo ter jo podá bolnici.

Ženska hrepeneče pritisne vodno posodo k trepejočim ustnicam, in v globokih požirkih sprazne vso čutaro. Polna iskrene hvaležnosti podá pastirčeku prazno tikvico nazaj, rekoč: „Bog ti plačaj, dober dečko; poživil in okrepčal si mi z hladno studenčnino usehlo teló. Na tvojo zadnjo uro naj ti to povrne Bog. Oh, da bi mi bilo le še moč priti do samostana“.

Milosrčnemu mladenču se bolna ženska v srce zasmili, podpre jo toraj z roko in reče: „Hajdi, popeljati in spremiti vas hočem tje doli.... samo ne izdihnite mi duše med potjo; v samostanu imate prostor za to; saj vam je ravno danes ena bolnica spraznila mesto svoje“.

Beračica se nasloni dečku na rame, in on jo pazno in varno pelje raz goro v dolino. Prišedša polagoma do samostanskih vrat potegne pastir naglo za zvonec. Vrata se odpró, pastir izročí na smrt bolno žensko vratarici, potem pa se na kratko posloví ter pobriše jo tako plaho in jaderno nazaj k čedi, kakor da bi smrt njemu samemu že bila za petami. (Dal. prih.)

V zedinjenji je moč.

Prilika.

Neki mož je popotoval med hribi, in prišel je v kraj, kjer se je bila velika skala na pot zavalila ter jo prepregla vso, in zunaj poti se ni môglo nikakor mimo niti na levo niti na desno.

Mož videvši, da ne more naprej zavoljo skale, skuša odriniti jo, da bi si pot napravil; veliko se je pri tem delu trudil, pa vse njegovo prizadevanje bilo je zastonj.

To videvši se vsede poln žalosti in pravi: Kaj bo z menoj, kedar noč pride in me vjame v tej puščavi brez hrane, brez zavetja in brez kake brambe o dôbi, ko gré divja zver ropa si iskat?

In ko v to zamišljen, ne vé, kaj bi storil, pride drug popotnik, in storí, kar je storil prvi, in ko čuti, da je prešibek odriniti skalo, vsede se molčé in glavo nagne.

In za tem so prišli mnogi drugi, in nobeden izmed njih ni mogel skale odriniti, in strah vseh je bil velik.

Poslednjič reče eden izmed njih drugim: Bratje moji, kar ni mogel nobeden izmed nas samotež storiti, kdo vé, ali ne bomo vsi skup storili?

In vzdignili so se in vsi skup so se uprli v skalo, in skala se je odmaknila, in so šli naprej veseli po svoji poti. —

Popotnik je človek, potovanje je življenje, skala so nadloge, ki ga zadevajo na vsaki stopinji njegovega potovanja.

Noben človek ne bi mogel sam te skale odmakniti, al zedinjena moč jo zavalí na stran, da je pot prosta onim, ki vkup potovajo.

Dopisi.

Iz Gradca 3. sept. *(Tretji zbor avstrijskih ljudskih učiteljev)* smo imeli letos tukaj v Gradcu. Če ga primerjamo s prvim zborom na Dunaji, reči moremo, da je bil mirnejši in ne tako razuzdan kot uni, vendar se je tudi ta razhajal v duhu onega liberalizma, čegar cvet še ni rodil sadú. Nemški in ogerski učitelji so imeli veliko besedo, Hasner in Etvös sta se slavila. V prvem zboru se je obravnavalo dvojno vprašanje: „kakošna pravila naj so podlaga nauku“ in „kakošne naj so knjige, da vstrezajo potrebam ljudske šole?“ V 1. vprašanji se je veliko kramljalo: nauk naj izreja, naj bo živ, vsestransk itd.; verski nauk dozdaj ni bil pravi; on je dozdaj Boga iskal zunaj nature, ne pa v realnem svetu itd. — V drugem vprašanji se je povdarjalo, da vse sedanje šolske knjige niso piškavega oreha vredne; enkrat so bile samo molitvenske — kdor pa zmiraj moli, nikoli ne moli, — za letom 1848. je svobodnejši duh vel v njih, potem se je vklanjalo naturi, pa tako, da otroci niso teh knjig razumeli; potem so otrokom hoteli domoljubje vcepiti; šolska knjiga naj nikoli ne bo učna, nego pomočna knjiga; ena šolska knjiga za vse dežele ne more dobra biti. Šolske knjige naj si pišejo učitelji sami, drug jih ne zná. — Drugi dan je prišlo na vrsto vprašanje zarad plače učiteljev in kar je s tem v zvezi. Vrednik Jessen iz Dunaja je bil poročevalec. On začne s §. 50 nove šolske postave, ki se glasí: „Učitelji naj so tako plačani, da jim ni treba zraven učiteljstva še druzih dohodkov si iskati“. To pa je le lepa beseda dozdaj, od ktere se nič odgrizniti ne dá; potem stavi 14 toček, ki so bile vse sprejete razun ene, ki je nasvetovala, da naj učitelj pravico ima, vsak čas v pokoj iti; najmanjše plačilo naj je 600 gold. učitelju, podučitelju pa 400; ni dosti,

da se reče: „kdor ne dela, naj ne jé“, treba je, „da jé, kdor dela“. To je bilo soglasno sprejeto; mežnarija naj se odpravi, orglanje pa je potrebno učitelju. — Mikalo vas bo izvedeti, da med govorniki je bila tudi ena učiteljica: gospodičina Grossnigg iz Gradca; veliko ploskanje jo je sprejelo. Prvo je bilo, da je ministru Hasnerju izkliknila „hoch“, — njemu očetovskemu prijatelju učiteljev“. Ponašala se je s tem, da v dekliških ljudskih šolah se učijo tudi ženska dela in da praktične gospodinje izreja le ljudska šola. Govorila je tedaj učiteljicam na veliko hvalo in naposled rekla, da, ker je ona Rubikon očitnega govora prekoračila, bode drugi pot za njo prišlo več tovaršic. No! to bo kruha iz tacih učiteljskih zborov, ako jim moko mesijo tudi „liberalne“ učiteljice.

Cerknica 2. sept. — Ko je v 7. listu „Novic“ bilo vprašanje stavljeno, kako je to, da Cerknica nima še čitalnice, mislili smo, da ta interpelacija bo Vas Cerkljane, ki ste vendar skoz in skozi brez izjemka pošteni narodnjaki, probudila v to, da po izgledu svojih sosedov si napravite narodno ognjišče, pri kterem naj bi se ogreval narodni duh cerkniškega ljudstva. Naj povem, koliko uspeha je imelo ono vprašanje. Res je, da se je kmalu po tem več domoljubov snidlo ter se pogovarjalo, da hočejo čitalnico ustanoviti. Bil je že poziv narejen, da se bode pozvedelo, koliko udov bi se moglo dobiti. Kazalo se je dobro, kajti pristopiti jih je obljubilo precej lepo število, in napravila se je vže začasna čitalnica pod krasno in košato lipo, na ktero vsak Cerkljan ponosno gleda. Odtod pa se preselí zavoljo neugodnega jesenskega vremena v sobo, da zaspí trdno zimsko spanje — akoravno z namenom, da se osnova. Mnogo se je vže govorilo o pravilih — vže korak dalje — in mislilo se je, da v nekterih tednih bode čitalnica gotova. Teden za tednom, mesec za mesecom izgine, — čitalnice pa le še ni. Ali je mar ne bode? Saj je Cerknica največi trg na Notranjskem in Cerkljani so vneti za domačo reč. Čvrst domoljub pa se ne vstraši nikakoršnih ovir. Ako le hočete, čitalnica je gotova. Zato složno na delo! le z združenimi močmí mogoče je kaj storiti. Pevce imate vrle, ki morejo povsod brez strahú na oder stopiti, in pevci so lepa pomoč vsaki besedi. Za deklamacije ali gledišćine igre bi se pa tudi lahko dobile močí med domorodkinjami našimi. Cerkniško jezero sloví po svetu, — dajte rodoljubi, da sloví tudi kmalu čitalnica naša!

Iz Ljubljane. *(V seji odborovi družbe kmetijske)* v nedeljo so se med drugimi pomnoženemu odboru v sklep prepuščenimi stvarmí obravnavale sledeče: Vodstvu kmetijske učilnice za predivstvo v moravskem Schönburgu naj se piše, da blagovoli naznaniti začetek te učilnice, ker so se prav sposobni mladenči za to učilnico oglasili. — Vilh. Schleicher-jeva knjiga „o živalih kmetijstvu in gozdarstvu koristnih“ se bode natisnila v slovenskem jeziku, ker je pisatelj njeni v to dovolil proti temu, da se od njega kupi tudi 100 iztisov nemških in se njegovo imé tudi slov. knjigi napiše na čelo. — Sporočilo gosp. Rih. Dolenca, ki je namestoval družbo kranjsko pri veliki razložbi mašin, s kterimi se žito žanje ali kosí, bilo je brano. Severnoamerikanska mašina, ktera v enem dnevu pokosí z dvema konjema 6 do 10 oralov, je prejela prvo premijo s 60 cekini in zlato medalijo. Cena tem mašinam je od 200 do 500 gold. Brez ozira na ta kup misli, da za zdaj za naše bolj hribovske dežele še niso take mašine. Vse Dolenčevo sporočilo se natisne v 2. zvezku družbenega sporočila. — Prošnja kovača Jan. Mandelna iz Uštij, da bi se vzel sin njegov v kovaško in živinozdravniško šolo, se je rešila tako, da se mladi Mandel vzame v šolo, v kteri za ves nauk ni nikakoršnega plačila odrajtati, stanovališča pa mu družba ne more zagotovíti, ker po razpustu kmetijske šole ni prostorov za to. — Sadike nove predilne rastline „ramie“ imenovane se bojo naročile po agentu gosp. Bruknerji v Novem Orleanu v Ameriki. — Sporočilo g. Jan. Mah-a v Zlateneku o gosenicah, ktere iz hrastovega lista delajo svilo (žido), je bilo brano ter sklenjeno, da se vse natisne v 2. zvezku družbenega sporočila; razglasí se tudi v „Novicah“. — Mašina, ktera robka turšico, je bila na prošnjo gosp. kaplana M. Smolej-a v Dobrepolji prepuščena dotičnim soseščanom za 10 gold. — Na izvrstno knjigo „Das Getreide“ od J. Burian-a, ktera popisuje različna žita, njegove bolezni, škodljivi plevél in škodljive mu mrčese in vse to razjasnuje z 100 ličnimi podobami, se naročí družba; naročnina je 1 gold. 30 kr. Kdor se želí naročiti na to knjigo, naj naznani to brž družbi kmetijski in jej pošlje 1 gold. 30 kr. — C. kr. vojaška profijantarska komisija v Ljubljani je družbi prošnjo razodela, naj razglasí tudi ona po deželi, da se bo za vojaške potrebe kupovalo senó, oves, slama za steljo in postelje, drva, kruh itd. Ponudbe (oferte) se bodo jemale v Ljubljani 18. dan t. m., 16. dan v Kamniku, 21. dan pa v Novem mestu. Kdor se hoče v to ponudbo spustiti, naj se že poprej podá k gori imenovani profijantarski komisiji v Ljubljano, da vse na tanko izvé, kako in kaj.

— *(O občnem zboru in o odborovi seji Matice slovenske)* prinese naš list natanjčno sporočilo; tukaj naznanimo le to, da v občnem zboru so bili gledé na to, da je odboru zdaj še posebno treba tudi gospodarskega odseka, izvoljeni ti-le odborniki: a) ljubljanski: Peter Kozler, Fr. Sovan stareji, Ivan Vilhar, dr. Lovro Toman in dr. Jern. Zupanec; — b) vnanji pa: Fr. Erjavec, Ant. pl. Gariboldi, Fr. Kosar, dr. Greg. Krek, Bož. Raić, dr. Janko Srnec, Dav. Trstenjak. — Častni udje so izvoljeni gg. dr. Franjo Ladislav Rieger v Pragi, dr. Franjo Rački, predsednik jugoslovanske akademije v Zagrebu in Ivan Vesel-Koseski v Trstu. — Odbor pa si je v XV. seji, ki je bila po občnem zboru, izbral za prvosednika g. dr. E. H. Costo, za podpredsednika gg. dr. L. Vončino in dr. Rad. Razlaga, za druge posle pa vse opravnike preteklega leta. — Prišlo je v občni zbor Matičin iz vseh slovenskih krajev mnogo družbenikov, ki so tudi poslanci deželnih zborov.

— *(Za Vodnikov spominek)* so gosp. ravnatelji Sokolove veselice v Št. Peterskem predmestji 28. u. m. izročili gosp. dr. Bleiweisu 19 gold. 20 kr., ki so se naložili na obresti kakor je naložena vsa druga glavnica, dokler ni zadostna za napravo spominka.

— „Jadranska Zarja“ se imenuje politični, poučivni i kratkočasni list, ki je v Trstu 5. dan t. m. izhajati začel. Izhajal bode dvakrat vsaki mesec; cena za 4 mesece mu je 40 krajc. Lastnik in vrednik mu je G. H. Martelanec.

— Ni še veliko let, kar se je „Sokol“ mestu ponudil za gasilno stražo pri ognji; al ker je národno društvo sprožilo to misel, ni našlo pri nasprotni stranki simpatije. Zdaj pa „Tagblatt“ za svojo stran vso drugo gode! Ko so lani nekteri narodnjaki hoteli osnovati mestno godbo, jim je hrbet pokazala nasprotna stranka. Tako kažejo skušnje, kterim ni treba nobenega komentara.

— *(Zvijača „Tagblattova.“)* Pod naslovom „klerikalna logika“ se napenja „Tagbl.“ zoper opazke našega lista o nezaupnici dr. Klunu. Ni sicer vredno besedovati za to, kar ves svet vé, le zvijačo „Tagbl.“ moramo odkriti, da „ne 12 mestjanov“ je poslalo dr. Klunu nezaupnico, ampak 12 volilcev njegovih, tedaj ogromna večina. Med 23 odbornikov zbornice

kupčijske jih je prišlo takrat k volitvi 16 (7 je bilo nemcev ali nemškutarjev, ki niso za-nj marali); vseh teh 16 ga je volilo soglasno. Izmed teh je eden umrl, tedaj jih je ostalo še 15, in med temi mu je nezaupnico poslalo 12 volilcev, tedaj skoro vsi. In volilcem, ki dajo mandát poslancu, gré tudi pravica preklicati ta mandat. Ako ostane dr. Klun v zboru, sedí v zboru le s preklicanim mandatom tiste večine, ki ga je volila in po kteri je mogel le izvoljen biti. Primera z županom dr. Costom je celó šèpasta; dr. Costo je potrdilo Njih Veličanstvo, in večina, ki ga je volila, je tudi hotela, da župan ostane.

— *(Poslednji „besedi“ v čitalnici)* bile ste prav izvrstne: ena, le pevska v četrtek Matičnemu zboru na čast, druga v nedeljo, ki jo je napravilo dramatično društvo. Gospá Odijeva, ki vstane pri slovenskem gledišču v Ljubljani, odlikovala se je s petjem, ravno tako tudi gospoda Filapič in Valenta; gosp. Ivan Kos iz Dunaja je začaral poslušalce z godbo, in v „Zakonskih nadlogah“ so gospodičini Šventnerjeva in Horakova in pa gospodje Žagar, Tisen in Trtnik lepo izvršili svojo nalogo.

— *(Poslano.)* Ljubljanski dopisnik v „Slov. Nar.“ št. 102 med drugim piše to-le: „Dr. Kosta, ki je menda celó rekel, da ga nihče ne more siliti, da bi uradoval slovenski“ itd. — Da sem jaz kdaj kaj tacega rekel, je gola laž.

V Ljubljani 2. kimovca 1869.

Dr. E. H. Costa.

Novičar iz domačih in ptujih dežel.

Iz Dunaja. — Delegaciji ste končale svoje delo; večidel so časniki zeló nevoljni s tem, da je delegacija dunajskega državnega zbora plesala tako, kakor je godla ogerska; Magjari so stali vsi kot en mož, Cislajtanci so se razcepovali, da je bila zmaga Magjarom prav lahka. Za 1870. leto je tedaj — po odštetih colnih dohodkih z 12 milijoni — dovoljeno 73 milijonov in 84.012 gold. za navadne stroške, za izredne pa 6 milijonov in 375.683 gold., od unih plačajo 30 odstotkov Ogri le 21 milijonov in 925.203 gold. 60 kr., od teh pa 1 milijon in 912.704 gold. 90 kr., na dežele v dunajskem državnem zboru zastopane pa pride 51 milijonov in 158.808 gold. 40 kr. in pa 4 milijone in 462.978 gold. 10 kr.

— Deželni zbori se začnó letos eni popreje, drugi pozneje, kakor smo že povedali; štajarski se začne že 9. dan t. m., kranjski 15., goriški 22. itd. Konec pa jim je že tudi odločen; ne bodo namreč več kot 4 ali k večem 6 tednov trajali. Pa naj so tudi kratki, imenitni bodo vendar-le, kajti dolžnost je deželnim poslancem, da odkritosrčno vladi povedó, da Avstrija ne more biti država, kjer se Nemcu in Magjaru meri po drugačni meri kakor drugim narodom; „enaka bremena, enake pravice“ — to cesarjevo geslo se mora vresničiti, da se doseže sprava z vsemi narodi; druge poti ni. To morajo poslanci na deželnih zborih povedati vladi, da prestane čedalje očitnejše hiranje Avstrije, ki naposled pelje v propad.

Iz Štajarskega. (Telegram). V „Verfassungstag-u“ v Rothwein-u poleg Maribora bilo je zbranih 600.000 „liberalcev“; Dežmana ni bilo vmes; pokopali so „Slovenijo“ in „vse kloštre“, v življenje pa izbudili za liberalno nemško stranko nov slovensk časnik; krstili ga še niso.

— V Ljutomeru. 12. septembra t. l. naredí ljutomerska čitalnica veselico z gledišcino igro. Igralo se bode: „Čapek“ in „Raztresenca“. Po igri bode ples. — K tej veselici uljudno vabi vse rodoljube

odbor.

Iz Trsta. 27., 28. in 29. avgusta je bila pri deželni sodniji končna obravnava v zadevah lanskih dogodkov meseca julija. Obsojena sta Alojzi Grusovin, 24 let star, in Vilh. Solderer, 27 let star, oba Tržačana, kupčijska opravilnika, prvi na eno leto, drugi na 6 mesecev ostre ječe. Zarad krivega pričanja pred sodnijo sta obsojena tudi Iv. Matiassi, 27 let star, iz Trsta, čevljar, in Vilh. Pečko iz Reke na 6 in en mesec. Za nekriva spoznana sta 2 (eden nju civilni stražnik iz Tomina domá, Janez Janež). Ta obravnava se je pečala samo z dogodki 10. in 19. julija. Kako bo pa z dogodki 13. julija?

— Kaka vera gré tržaškemu mestnemu svetovalstvu, to je pokazala sodniška obravnava o rabuki lanskega leta. Človeka, na kterega pričevanje se je mestno svetovalstvo opiralo i sestavilo tisto razupito brošuro, ktera govorí, da so okoličanje vsega krivi, meščani pa ničesar, obsodila je deželna sodnija zarad krivega pričevanja, in izmej obsojenih ni nobenega — okoličana. Kako je vam pri srcu, mestni očetje?!

— Volitev v tržaškej okolici bode v nedeljo 12. dne t. m., da se dopolnijo prazni sedeži v mestnej svetovalnici. Okoličani, živo vam na srce pokladamo, vsi se vdeležite volitev, bodite edini, i zmaga vam bo gotova.

Česko. Iz Prage. 4. dne t. m. se je tukaj začela svečanost Husova; slovesnost velika se je vršila v lepem redu; iz Nemčije, Francoskega, Angleškega, največ pa iz Ruskega je prišlo gostov; tudi vrednik „Slov. Nar.“ g. Tomšič se imenuje med gosti.

Moravsko. V Slavikovcu je bila 29. u. m. velikanska slavnost v spomin, da je pred 100 leti cesar Jožef II. v tistem kraji na njivi kmeta Trnka-e oral. Odprla se je ob enem tudi neka nova železnica. Ljudí je privrelo skup dvajset tisuč. Počastili so svečanost nadvojvoda Karol Ludevik in ministra Giskra in grof Potocki.

Hrvaško. Iz Zagreba. 4. dan t. m. se je začel novi deželni zbor.

Francosko. Iz Pariza. Bolezen cesarja Napoleona ni vendar tako nič, kakor se je pisalo. Predvčerajšni kurzi so zarad tega, da cesar ni mirno spal, v Parizu in tudi po druzih borzah tako zeló padli, da se očitno vidi, kakošno skrb bolni Napoleon dela svetu.

Žitna cena

v Kranji 6. septembra 1869.

Vagán pšenice 5 fl. 45. — rží 3 fl. —. — ječmena — fl. —. — ovsa 1 fl. 80. — soršice 3 fl. —. — ajde 3 fl. —. — prosa 2 fl. 70. — krompirja 1 fl. 60. — fižola 3 fl. 54.

Žitna cena

v Ljubljani 4. septembra 1869.

Vagán (Metzen) v novem denarji: pšenice domače 4 fl. 00 — banaške 4 fl. 83. — turšice 2 fl. 90. — soršice 3 fl. 26. — rží 2 fl. 90. — ječmena 2 fl. 60. — prosa 2 fl. 60. — ajde 2 fl. 90. — ovsa 1 fl. 80 — Krompir — fl. —.

Kursi na Dunaji 4. septembra.

5% metaliki 59 fl. 90 kr.	Ažijo srebra 119 fl. — kr.
Narodno posojilo 69 fl. 10 kr.	Cekini 5 fl. 79 kr.

Odgovorni vrednik: **Janez Murnik**. — Natiskar in založnik: **Jožef Blaznik** v Ljubljani.